

לאברהם

ויקראו ל'פניו אברהם (בראשית מא, מג)
"זה יוסף שהיה לך בחכמה" (ד"ה)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת ויקהל-פקודי תשפ"א • גליון י"ד • מבין "אוהבי תורה" לההדרת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (לה, ב).

לרבי שמעון - מלאכת המשכן שאינה דוחה שבת אינו מחמת איסור מלאכה רק מגזירת הכתוב

יש לעיין לרשב"א (שבת קה, ד"ה המתו) דצורך מצוה חשיב אין צריכה לגופה לרבי שמעון (שם צג), דאמאי בנין בית המקדש אסור בשבת, הא הבנין רק לצורך מצוה לקיים מצות התורה שצויתה לבנות מקדש (עיין רמב"ם הלכות בית הבדירה פ"א ה"א), ואף דטעם המצוה כדי שיהיה בית להקריב בו קרבנות כמבואר בירושלמי שקלים סוף פרק שני (ה"ה), כלום שלמה בנך יבנה בית המקדש אלא כדי להקריב בו קרבנות⁽¹⁾, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא (עיין בבא מציעיא קטו), ואם כן יש לומר דחשיב צורך לגופה של בנין להקריב בו קרבנות, מכל מקום זה אינו, דגם הקרבנות רק מצוה, ואכתי גמ זה אין ראוי להחשב צריכה לגופה.

יש לומר, דלרבי שמעון דרשא דיבמות (ו) דאין בנין בית המקדש בשבת - לא יהיה מפאת איסור שבת, רק גזירת הכתוב בעלמא הוא דהבנין אין זמנו בשבת, והוא כמו לילה דגזירת הכתוב הוא דאין זמן הבנין בלילה כמבואר בשבועות (סו). וכעין זה שריפת קדשים דליתא ביום טוב (עיין שבת כד), מבואר בירושלמי (שם פ"ב ה"א) דאינו מפאת איסור מלאכה יום טוב, רק דאין זמן מצוה ואת ביום טוב, ואפילו להבעיר מערב יום טוב ויגמר הביעור ביום טוב אסור, ועיין שם.

מיהו לשון הדרשא דיבמות שם (ו) 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו' וגו' (ויקרא טו, ט), דמוקדש דכוונת הסמיכות דאף על גב ד'מקדשי תיראו', מכל מקום 'את שבתותי תשמורו' לבל לחלל שבת על ידי הבנין, אם כן משמע דהאיסור מפאת חילול שבת על ידי המלאכה, ואולם ביבמות שם מסיק דהסמיכות אתא לדרשא אחרינא. ומכל מקום קשה לומר דלרבי שמעון באמת בנין בית המקדש מותר מן התורה בשבת, וסתימות הגמרא שבועות (סו) דאפילו יום טוב אינו דוחה.

ואולם נתיישבתי דקושיא זו טעות, דהא פטור מלאכה שאין צריכה לגופה רק מפאת דלא הוי מלאכת מחשבת (עיין רש"י שבת צג, ד"ה ורבי), ואם כן כל עשיות שלצורך המשכן ובנינו נמי הרי היו רק לצורך מצוה, וכתב ביה (להלן פסוק לג) 'מלאכת

מחשבת', ואם כן הא אחשביה קרא מלאכת מחשבת בצורך זה, ומקדש נמי ילפינן ממשכן לענין איסור הבנין בשבת מטעמא דמקדש איקרי משכן, כמבואר בתוספות עירובין ב). ד"ה אשכחן), וזה פשוט.

ונזכרתי דברי הספר גור אריה על התורה (כאן אות ג) על דברי רש"י, הקדים אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת, וז"ל: ואם תאמר, מהיכי תיתי לן שיהא מלאכת המשכן דוחה שבת, הרי שבת עשה ולא תעשה (שמות כג, יב; שם כ, י), ומלאכת המשכן עשה (שם כה, ח), וקיימא לן (שבת כה) דלא אתי עשה ודחי עשה ולא תעשה. ובפרשת קדושים (ויקרא יט, ג) ביאר הרא"מ (ד"ה ואת) כו"כ, ולי נראה, דהוה אמינא דלא אסרה תורה אלא מלאכה של אדם, דכתיב (ראה שמות כג, יב) 'ששת ימים תעשה מלאכתך' וגו', ומשמע מלאכת שמים הוי שרי, ולכן צריך קרא, עכ"ל ז"ל.

ונהה לא נחית ז"ל לזה - דהוה אמינא דכיון דהוא רק לצורך מצוה הוה ליה מלאכה שאין צריכה לגופה [והטעם כנ"ל, דאפילו אי צורך מצוה חשוב מלאכה שאין צריכה לגופה, מכל מקום הא פטור מלאכה שאין צריכה לגופה רק משום מלאכת מחשבת, ומלאכת משכן הא אחשביה קרא למלאכת מחשבת. וגם הא אכתי יוקשה למאן דמחייב במלאכה שאין צריכה לגופה (עיין שבת צג) דלמה לי קרא], אך חדיית ז"ל, דהוה אמינא דלישתרי משום ד'מלאכתך' ממעט מלאכת שמים, דוגמת הך דשבת (ק"ג) ד'חפצך' (ישעיה נח, יג) ממעט חפצי שמים, ובברכות (א) 'בשבתך בביתך' וגו' (דברים ו, ז), בשבת ובלכת דידך הוא דמחייבת, הא דמצוה פטירת, וכזה במקומות רבות מאוד (ראה גליוני הש"ס ברכות שם ד"ה אם כן).

וקשה באמת גם לפי דברי ז"ל, דאם כן כל מלאכת מצוה תישתרי בשבת ממיעוטא הנ"ל ד'מלאכתך' כו'. ואולי השתא דגלי קרא בבנין בית המקדש ילפינן מיניה לעלמא דגם מלאכת מצוה אסור. ואולם לפי זה הכי נמי נילף מיניה אעלמא דגם צורך מצוה חשוב מלאכת מחשבת. ובאתי רק להעיר. [ובגוף דברי הגור אריה ז"ל יש תימה מסוגיא דיבמות (ו) שם' כמובן, וצריך עיון].

ש"ת בן פורת ח"א סימן ז, אחרי התשובה

ויצו משה ויעבירו קול במחנה (ו, ט).

הוצאה היא מלאכה עיקרית מבין ל"ט מלאכות - כי היא שייכת רק בשבת

בשבת (צו): איתא: הוצאה גופה היכא כתיבא, אמר רבי יוחנן דאמר קרא 'ויצו משה ויעבירו קול במחנה'. משה היכן הוה יתיב, במחנה לויה, ומחנה לויה רשות הרבים הוא, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים.

עיינן ספר חידושי גור אריה (שבת ב, ד"ה מתניתין) דמתבארת מדבריו, דהוצאה היא מלאכה חמורה טפי משאר מלאכות, מפאת היותה מתייחסת לשבת בפרט, כיון דאין עירוב והוצאה ליום טוב (עיין ביצה יב), ולכן בה עיקר שביית שבת, מה שאין כן שאר מלאכות דנוהגים גם ביום טוב (שמות יב, טו; עיין רמב"ם ספר המצות עשה קנט).

ומשום הכי התחיל התנא (שבת ב) בהוצאה לפי שבה עיקר שביית השבת. וכן שם (ג) במשנה נקט 'המוציא מרשות לרשות' בסוף המלאכות, כאילו אמר דמכל המלאכות שהזכירו תחלה צריך לשבות, ועם כל זה לא הוה עיקר השביית עדיין, רק עיקר השביית היא בהמנעו מהוצאה מרשות לרשות, ובהוה ששולם שביית שבת לגמרי, ולכן נשנה באחרונה. עד כאן תוכן דבריו, עיין שם היטב'.

ויש קצת ראייה לזה דהוצאה היא מלאכה יותר עיקרית, מדהיא דייקא היא מהנך דלא מספקן, עיין שבת (טו). ונהי דשם (צו) איכא פלוגתא במעביר ותולש ומעמר נמי אי חד מינייהו לא מספקן, מכל מקום סוף סוף אחרי שיש פלוגתא בזה ולא נתפרש במקושש מה היה, הרי אינם מלאכות מבוררות כל כך איפוא כמו הוצאה, ועדיין זה מורה על חומר ההוצאה, ודו"ק היטב.

ולפי זה, לכאורה למאן דאמר דמותר להדליק נר של בטילה ביום טוב, עיין תוספות ביצה (כג, ד"ה לעג' ג' חס), אם כן גם הבערה היא מלאכה חשובה טפי משאר מלאכות, כיון דאינה נוהגת ביום טוב. ואף דיש מאן דאמר דסבירא ליה להיפוך, דהבערה הוא רק בלאו (שבת ע), מכל מקום למאן דאמר (שם) דלחלק יצתה, שפיר יש לומר כן דאדרבה היא חמורה טפי משאר. ודוגמת זה מבואר גם בגור אריה על התורה (בפרשתנו לה, ג אות ד').

גליוני הש"ס שבת ב, בתוספות ד"ה פשת

דמעמר חיוב. מר סבר דא מיהת לא מספקא ומר סבר דא מיהת לא מספקא.

(ז) לשון המהר"ל ז"ל אחר שהביא מחלוקת התנאים אם הבערה לחלק או ללאו: "ואם תאמר, והרי אין סברא לדרוש ללאו בלבד, שיהיה על כל מלאכת המשכן חיוב חטאת, ובזאת המלאכה דהיא הבערה חיוב לאו בלבד, ויותר מסתבר לפרש לפי זה דיצא לחלק, ומאי טעמא דמאן דאמר ללאו יצאת. ויש לפרש דאין הבערה מלאכה גמורה, שהמלאכה הזאת היא דומה לפעולה טבעית, וכמה פעמים שהדבר הוחם והובער מעצמו בדרך הטבע, ומפני שהוא קרוב אל הטבע אין חיוב עליה כרת. לכך סבירא ליה שההבערה אינה פטורה, ואינה חייבת כרת כמו שאר מלאכה, אלא הוא דבר ממוצע, והוא בלאו בלבד. וכן למאן דאמר שיצא לחלק, לכך כתב 'לא תבערו' לחלק, ולא מלאכה אחרת, כי מלאכה זאת היא מלאכה ראשונה לכל המלאכות, לפי שהוא קרוב אל הטבע, שיכמה פעמים הדבר הוחם והובער מעצמו, ולפיכך היא מלאכה ראשונה, ולפיכך כתב מלאכה ראשונה."

(א) כאן מביא רבינו סברא זו בסתמא, ומוכיח כן מירושלמי. אמנם בגליוני הש"ס רשימות לירושלמי ברכות אות כב, הזכיר סברא זו בשם הרמב"ם, והוכיח כותיה מלשון הירושלמי הנוכח כאן. ויצוין כי שם הזכיר גם סברת הרמב"ם בהקדמה לפרשת תרומה: "שהוא ענין עצמיי להשראת השכינה, והקרבנות רק להחזיק ההשראה", ודלא כהרמב"ם, וראה תפארת יוסף פרשת תרומה עמוד רצו ובהערה לא.

(ב) לשון המחורזי: "משום ומלאכת המשכן צורך גבוה הוא, והוה אמינא דחדיית שבת דומיא דתמידי, קא משמע לן", ועיין עוד שם.

(ג) דאיתא: "כילי' הא בנין בית המקדש דוחה שבת, תלמוד לומר (ויקרא יט, ז) 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו' - כולכם חייבין בכבודי. מאי לאו בבונה וסותר, וטעמא דכתב רחמנא 'את שבתותי תשמורו', הא לאו הכי דחי' לא, לאו דמחמר, ואפילו הכי לא דחי". ומבואר שבמלאכה דאורייתא ודאי אסור ואין צריך פסוק לכך, ודלא כהגור אריה.

(ד) ראה עוד אוצרות יוסף דרוש ד פיסקא סה, בטעם שמלאכת מוציא היא האחרונה שבל"ט מלאכות.

מצוה הנעשית בשבת - קדושתה גדולה מהנעשית בחול

~ שב דנחמתא אות ה פיסקא סא-סו ~

ובימים השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (לה, ב).

מצוה בשבת - קדושתה גדולה מבחול

ודעי, שספיקו של הפרי מגדים הנ"ל, היא גם כן לענין מצוות - אם מצוה הנעשית בשבת קדושתה גדולה ממצוה הנעשית בחול. ועיין זבחים (צא), אטו שבת למוספין אהנאי, לתמידין לא אהנאי וכו'. ומוכח שקדושת השבת מתפשטת על כל המצוות הנעשים בה, ואף שמצוותם בחול כמו בשבת.

ועיין שבת (סד), איבעיא להו, מהו להזכיר של חנוכה במוספין, כיון דלית ביה מוסף בדידיה - לא מדכרינן, או דילמא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות וכו'. ואיבעיא זאת הוא גם כן ספק הנ"ל, אי קדושת חנוכה מתפשטת על כל המצוות הנעשים אז - ואף שאינם מחמת חנוכה, כגון מוספין שהם מחמת שבת וראש חודש - לא מחמת חנוכה, והרבה הארכתי בזה **בחידישי** (לקח טוב כלל ו אות ה פיסקא קצט-רג) ואין כאן מקומו.

העובר עבירה בשבת - כעובר על מלאכת מוחק

ולפי מה שכתבנו נראה דשפיר חמור טפי, שהרי על ידי כל עבירה חלילה נמוך חלק מכתב הנפשי הנ"ל, ואם כן איפוא העובר עבירה בשבת, אז מלבד עצם העבירה - הנה הוא עובר עוד ברוחניות אמלאכת מוחק, ודו"ק בכל זה, כי דברינו אלה המה הקדמה חדשה ונכונה בדרוש בעזרת השם יתברך.

דעבירה בשבת ענשה גדול מעבירה בחול, כיון שהוא בבחינת מחשבה, ששם מדת הדין לבד, בלי שיתוף מדת הרחמים.

דקדוק מצוות יו"כ - דיה"כ בחינת הדין עולם המחשבה

ועל דרך זה נראה לע"ד לבאר דברי הגמרא סנהדרין (מט:), כל מקום ששנו חכמים דרך מנין - אין מוקדם ומאוחר וכו' (רוצה לומר, שאין הסדר מעכב), ופריך מהא דתנן (יומא ט), כל מעשה יום הכיפורים האמור על הסדר - אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום, ומשני, ההוא חומרא בעלמא. וברש"י (ד"ה ואידך), חומר היום הוא שגורם שיעשו עבודותיו בדיקוק, ולא מפאת כח וחשיבות העבודות המוקדמות בעצמותם, והגמרא איירי רק בדברים שחשיבות עצמותם מחייבת ההקדמה, דאז אין שינוי הסדר מעכב, עיין שם היטב, והדברים מופלאים.

אולם לפי מה שכתבנו נחא, דנדוע (עיין זוה"ק אחרי ט:ט) דיום הכיפורים היא בבחינת בינה - שהיא שורש הדין (שם סה). שבבחינת מחשבה דקדושה וכנדוע (שם פנחס רע"מ רסט:). ועל כן שפיר חומר היום גורם שיעשו כל מצוותיו בתכלית הדקדוק כחוט השערה, וכמו שטמעם זה הקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה, ודו"ק היטב, ונכון הוא בעזרת השם יתברך.

עיין בספר מתן שכון של מצוות להפרי מגדים ז"ל (הקירה ח), שחקר אם עבירה הנעשית בשבת חמורה יותר מאילו נעשית בחול, עיין שם היטב.

חטא דשבת חמור - די ש אימה יתירה מלחטוא

ועיין בירושלמי דמאי (פ"ד ה"א) - שאימת שבת עליו וכו'. ואם כן כיון שיש אימה יתירה בשבת מלחטוא, אם כן המתגבר גם כן על האימה וחוטא, הרי זו התפעלות יתירה לחטוא, ואם כן שפיר העבירה חמורה ביותר.

חטא דשבת חמור - דשבת בחינת מחשבה שהיא מדת הדין

ועיין עוד בספר **ערבי נחל** (פרשת בראשית דרוש ב ד"ה יכו), שכתב, דהא דהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה (יבמות קכ"א) הוא מפאת שמתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים וכו' (ב"ר יב, טו; עין רש"י פרשת בראשית א, א ד"ה ברא). ועל כן הצדיקים הגדולים שעוצם מדריגתם מגיע לבחינת מחשבה דקדושה - שְׁשֵׁם הוא מדת הדין לבד, לכן הקדוש ברוך הוא מדקדק עמהם כחוט השערה.

ועיין שם עוד (ערבי נחל ד"ה וכן הג' ד"ה ווהו) שכתב דיום השבת הוא גם כן בבחינת מחשבה זאת, וכמו שאומרים במזמור לכה דודי 'מראש מקדם נסוכה, סוף מעשה במחשבה תחלה', עיין שם היטב. ולפי זה נראה גם כן

תשס"ד), שם עיונו בדברי רבינו אלה המובאים שם (עמוד ו-ו), והעיר בדברי הערבי נחל' שיום השבת הוא בחינת מחשבה - בחינת הדין, מהמבואר בזוה"ק (תו"מ קלה) שיום השבת הוא כולו חסד ורחמים ואין בו דין כלל (וראה סידורו של שבת שורש ב' ענף א, ואכמ"ל).

א ראה עוד גליוני הש"ס סוכה נו. ד"ה והא, בתוך דבריו: "הקדושות מתאחדות בהיותם בזמן אחד ונעשים קדושה אחת עצומה... וכן ש"ס שבת כד. יום הוא שנתחייב בארבע תפלות גם כן זה טעמו דהמוסף בא גם בשביל החנוכה - דהקדושות מתאחדות, וכמו שהארכתי בחידישי". ועיין עוד גליוני הש"ס בבא מציעא עה: ד"ה דאדעתא.

על המחלל שבת או עובר עבירה זולתה בשבת, שיתו לבכס ולא תבערו אש בכל מושבותיכם' אשר לכם בייחוד לכל אחד בגיהנם' ביום השבת, כי קדוש היום ואתם מבערים בו אש הטומאה ביום, שאדרבה אור גיהנם מצטנן וניתש כח טומאת גיהנם בו (ראה זוה"ק עקב רענ: רש"י סנהדרין סה: ד"ה קברו), ומה גם בהיותם בנפש יתירה עליונה הבאה לרחמכם ותטמאוהו. וראה עוד של"ה הקדוש מסכת שבת פרק נר מצוה אות לב; מורה באצבע - להחיד"א ז"ל - אות קנב.

ב יצוין, כי כאשר הכניס הגה"ח רבי לייבל פינקלשטיין שליט"א ממאנסי את הספר 'תפארת יוסף' על ספר בראשית אל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבעלזא (בין כסה לעשור שנת

א שהביא בזה מדברי האלשיך הקדוש בפרשתנו על הפסוק (לה, א) 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', שכתב שם: "דרך רמז יתכן, קמו לנו הוא יתברך, כמה קשה יותר לפניו יתברך עבירה אחת אשר יעשה האדם ביום השבת מאשר יעשה בחול, והוא במה שידענו כי עון עצמו אשר יעשה הוא כח טומאה המעונת לדונו בגיהנם, והוא בהענותו מתייחס למבעיר אש חל אשר לו בגיהנם, כי אשמתו היא אש שתלהטוהו מסביב, על כן תכפל רעת אשר עושה עבירה ביום שבת שבו אשר גהינם נח ומצטנן והוא יבעירונו, ומה גם שכופה את הנפש יתירה שבו לעשות על ידה כח טומאה לשרף בו. וזהו מאמרו יתברך באומרו 'לא תבערו אש', והוא כי כל איש לו מדור מיוחד בגיהנם כאשר לו בגן עדן... ועל זה אומר הוא יתברך

ידוע תדע

הרחבת הידיעות במשנתו של רבינו

"ובשמים לשמן המשחה" (לה, ח)

"משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים" (הוריות יג.) - "בבית ראשון, בכהן גדול שנתרבה ביום הכיפורים,

שאינו משיחתו דוחה לא שבת ולא יום טוב" (שו"ת הרמ"ע מפאנו סימן קיב)

איזה איסור יש במשיחת כהן גדול בשבת? ואם האיסור הוא משום שבות, הלא "אין שבות במקדש"?

תשובות ממשנתו של רבינו אפשר לשלוח למערכת:

פקס: 03-510-4720 (972) | דוא"ל: ot5104720@gmail.com | השארת הודעה קולית בטל: 03-510-4720 (972)

הגרלה מיוחדת תערך בעז"ה בין המשתתפים במדור זה

תשובה ל'ידוע תדע' מפרשת כי תשא:

בית האוצר מערכת א כלל א אות יד ד"ה ראיתי; אות כג ד"ה והנה וד"ה ונראה; מערכת ב כלל יח אות ח עמוד מב: ד"ה והנה בחידישי

זישנת חרצים

מכתבי הלומדים עם הארות ומשא ומתן במשנת רבינו

שפעת שלומים מגבהי מרומים, למערכת 'אוהבי תורה' הנכבדים.

נתמלא כל הבית אורה בגליונכם המיוחד 'אברך' ממשנת רב האי גאון נשגב רבינו יוסף ענגיל ז"ע, ותאזרני שמחה לשמע הבשורה על הופעת ספרו 'לקח טוב' בהוצאה חדשה ומפוארת. יישר כחכם וחילכם לאורייתא. וכאות הוקרה אצרף הערה אחת קלה כמות שהיא, בספר 'לקח טוב'.

בכלל ג' דיבר רבינו ביסוד דין טעם כעיקר, האם הרגשת הטעם עצמו הוא האיסור, או שהוא רק מחשיב את העצם שלא יבטל (וכיוצא בזה חקר גם בחידושי הגר"ח הלוי על הרמב"ם פ"י ממעה"ק הי"ב, ועיווין בזה בשו"ת דברי חיים ח"א יור"ד סי' כ"ז בתו"ד). וכתב דנפק"מ בחקירה זו כשיש טעם ללא עצם, דאם הטעם עצמו הוא האיסור אסור, ואם רק מחשיב את העצם היכא דליכא עצם שרי. ותלי לה רבינו בפלוגתא דריחא מילתא או לא (פסחים עו), שריח הוא טעם ללא ממשות ופליגי אם אסרה תורה בכה"ג.

ומצאתי חבר לרבינו בדברי הרשב"א. דהנה הרא"ה בבדק הבית (בי"ד ש"ד, לו): ביאר שכלי היין אין נבלע בהם ממשות יין רק טעם בעלמא ולפיכך הקילו בהם לאסרם רק באכילה. והרשב"א במשמרת הבית השיג עליו ח"ל בתו"ד: ועוד אנה מצא הוא שטעם היין בלא ממשו כלל יהא אסור ואוסר, אדרבה התירוהו בגמ' לגמרי, דהא אביי ורבא אפליגו בבת תיהא דהוא כלי ששואבין טעם היין ממנו להבחין בין טוב לרע אביי אסור ורבא שרי, וקיימא לן כרבא וכו', עיי"ש מש"כ עוד בזה. ומבואר שהרשב"א מפרש פלוגתא דבת תיהא אם יש איסור בטעם ללא ממשות ונקט לקולא, וכדביאר רבינו (ובדעת הרא"ה צ"ל לכאורה דטעמא דשרינן בבת תיהא הוא משום שריח היין מזיק, וכסברת התוס' בע"ז שם, והובא בש"ך ססי' ק"ח).

אולם בהמשך כתב רבינו, די ש לומר שכלו"ע טעם גרידא אינו אסור, ונחלקו אם ריח נחשב ממשות, עיי"ש. ולכאורה צ"ע, דהתייבחו בסוגיא דפסחים דיאירי בריח שבצליה בתנור, שפיר דחה רבינו שיש בו ממשות הנבלעת, אבל הרי בע"ז (פ"ו ע"ב) פליגי אמוראי בבת תיהא אם ריחא מילתא, ולפירש"י שם היינו הרחה בחוטם שבודאי אין בו שום ממשות, ואפילו לפירוש שאר ראשונים שם דהיינו הרחה בפיו, נמי מסתברא שאין בזה שום ממשות (תדע דהא כתבו הפוסקים דבאיסורי אכילה שרי לכו"ע, עיי"ש פ"ח סי' ק"ח סק"ה ופת"ש שם סק"ב). ובהכרח מזה לכאורה דלמ"ד התם ריחא מילתא האיסור גם ללא ממשות (ועיינן בתוס' ע"ז שם ד"ה רבא) אם פלוגתא דהתם תליא בפלוגתא דפסחים). וצ"ע.

ביקרא דאורייתא בברכת יפוצו מעיינותיכם חוצה

דוד בוים

ביתר עילית

אלה תולדות יוסף

מתולדותיו של רבינו

"כסף נבחר לשון צדיק" - במשנתו של רש"י הקדוש ז"ע (א)

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

בקיאותו העצומה של רבינו בפירושי רש"י, כבר היה לה שם בימי חורפו. היה זה בהיותו בן ארבע עשרה שנה בלבד, כאשר נזדמן לו לרבינו לשהות ימים אחדים במחיצתו של גדול-דורו הגאון רבי יוסף שאול נאטנזאהן זצ"ל אבד"ק לעמבערג ובעל "שואל ומשיב". אותו זקן שקנה חכמה וגם כבר היה שבע ימים, נהנה עד מאוד להשתעשע עם העילוי הצעיר ושאל קורת רוח מרובה מחכמתו המופלגת בתורה ובקיאותו המופלאה בכל מכמניה.

מחזה מרהיב ומופלא עד מאוד היה אותו מעמד. יושב לו פאר הדור והדרו, גאון ופוסק אשר כל בית ישראל נשען עליו, עם צורב צעיר רך בשנים, יחיד חוזרים הם בעל-פה על כל דיבורי ה"תוספות" ממסכת בימות. ה"שואל ומשיב" מצטט תוספות אחד, וה"עילוי מטארנא" את הדיבור השני. לאחר מכן עברו לתנ"ך, הגאון מצטט פסוק, והעלם ממשיך בצייטוט דברי רש"י על אותו פסוק - כי גם אותם ידע רבינו על בוריים.

בסיימם את הלימוד המיוחד, גם אחריו ה'שואל ומשיב': "כבר ראיתי גאונים גדולים... אך הוא יגדל מהם...".

ותהי ראשית דרכו

בהזדמנות אחת גילה רבינו טפח מתחילת דרכו בלימוד התורה, וכך העד העיד על עצמו בשיחתו עם הרה"ק רבי יצחק זעליג מסוקולוב - קאצק זצ"ל: "למדתי ארבעים פעם את כל הש"ס במהירות, גמרא בלבד, אבל בלי רש"י ותוספות, ולפעמים אף יצא לי שפירשתי את הגמרא דלא כפירושו של רש"י, ולאחר שסיימתי בלימוד זה, 'האב איך מיך געזעצט לערנען' - התיישבתי ללמוד כראוי".

וכך, משמילא כרסו בדברי הגמרא כהווייתם ורכש בהם בקיאות מקיפה, או אז שב ללמוד את הש"ס עם פירושי רש"י ותוספות, שוב ושוב, חזרה אחר חזרה, ועל ידי זה קנה שלימות בהבנת הש"ס לפי פירושו של הראשונים כמלאכים אשר מפיהם אנו חיים.

בקי עצום היה רבינו בכל התורה כולה. שר התורה כפשוטו וכמשמעו. תרי תלמודאי, ש"ס בבלי וירושלמי, אצורים היו בזכרוננו כאילו למדס זה עתה והוא שלט בהם בבקיאות מופלאה שהפעימה את הכל.

אך דביקות מיוחדת מצינו לו לרבינו במשנתו של מפרש התורה והש"ס, רבינו שלמה יצחקי - רש"י הקדוש ז"ע, עליו המליץ רבינו: "כסף נבחר לשון צדיק".

"הרבה תלמידי חכמים ישנם הלומדים את תורתו של רש"י", התבטא פעם הגאון רבי אהרן יהודה ווילנער זצ"ל, "אולם הגאון רבי יוסף ענגיל ז"ע היתה לו שייכות מיוחדת עם רש"י".

כי אמנם דרך מיוחדת היתה לו לרבינו בבנין יסוד חידושו, והוא: שהשתית אותם על דבריו ולשונותיו של רש"י בכל הש"ס כולו, ודייק בהם דיוקים, הערות והארות. משום כך זכה, שראו עיניו מה שלא ראו אחרים, והיה בכחו הגדול לדלות מרגניתא טבא מכל תיבה שבפירוש רש"י.

זוהי דרך הלימוד!

פירושו של רש"י היה קדוש וחשוב בעיניו עד לאחת, וראה בו יסוד התורה ממש, תחילה וראש לכל לימוד. לשיטתו, "עד שלא יודעים לספור את אותיותיו של רש"י הקדוש בפירושו, אין מה לחפש בספרים אחרים!".

צורבא דרבנן אחד, אשר לימים היה לגדול בישראל, הלא הוא הגאון רבי זאב וואלף לייטער זצ"ל בעל שו"ת "בית דוד", החשיב עצמו לתלמידו של רבינו. באחת השיחות מני רבות שזכה לשוחח עם רבינו בדברי תורה, הרהיב עוז ושאל את שר התורה: "ילמדנו רבינו, איזוהי דרך הלימוד הנכונה והראויה שיבור לו האדם?".

השיב לו רבינו חד וחלק: "ללמוד פירוש רש"י במשך חמש שנים!".

(א) 'אוצרות יוסף' דרוש ח פיסקא כה.

(ב) קונטרס 'אלה תולדות יוסף' בסוף תפארת יוסף בראשית עמ' 63, מפי ידידנו הרה"ח ר' יעקב נוסענצווייג שליט"א ממאנסי ששמע מפיו.

(ג) עיין לדוגמא גליוני הש"ס יומא כט. ד"ה מליקת העוף, ועוד.

(ד) 'מריבצי תורה מעולם החסידות' ח"ב עמוד רכא.

בפי ישרים

לשון גדולי הדורות על רבינו

יום צרה ותוכחה ונאצה היום הזה על השמועה כי באה כי מת הגאון המפורסם מאור הגולה מו"ה יוסף ענגיל זללה"ה שהיה חונה פה קהלתנו יצ"ו. הגאון האדיר הזה היה כחד מקמאי עושר בקיאותו הפלא ופלא בבלי וירושלמי היו שגורים על פיו...

שהיה רב רבנים וגאון הגאונים, שהיה בקי בכל הש"ס בבלי וגם כן בכל תלמוד ירושלמי, וגם כן היה לו ידיעה בסתרי תורה, והיה משימם לילות כימים למשמרת, והיה מפלפל הרבה בתורה.

וחיבר כמה חיבורים אשר יצאו לאור עולם וכמה חיבורים אשר עדיין המה בכתובים, והיה משיפע תורתו ללומדי תורה וגם כן השפיע בדרשותיו פה בהלכה ובאגדה לכל אחד ואחד...

(הגאון רבי פינחס אליהו דעמביצער זצ"ל מ"מ אב"ד קראקא בהספדו על רבינו, ספר 'גבעת פנחס' דף מד:)

הבטיח רבינו: "כל מי שייסע בהדפסת החיבורים שלי - אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הגדה"צ רבי יצחק מנחם מענדל מארגנשטער זצ"ל חתן רבינו - ששמע מפי רבינו והכריז על כך במעמד ההלוויה הרבתי באשכנזיה דרבי)

בן ובת לתקופת השנה!

הבטחתו האחרונה של רבינו טרם הסתלקותו, באזני חתנו יחידו, יד מינו הגה"צ רבי יצחק מנחם מענדל מארגנשטערן זצ"ל, היתה: "כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי - אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון".

בעת הלווייתו הגדולה של רבינו - במעמד צדיקים וגדולי עולם ובהשתתפות רבבות אלפי ישראל, הכריז על כך רבי יצחק מענדל ועל אתר כונן את המכון "אוהבי תורה" להפצת תורתו וכתבי יד קדשו שנשארו לפליטה.

דברי הצדיקים קיימים לעד ולנצח נצחים, וההבטחה עודנה קיימת ומתקיימת תמידין כסדרן, מחוללת פלאות וישועות.

הסיפור הבא התפרסם כבר בעבר וזכה להדים רבים. עבור ראשי מכון 'אוהבי תורה' הנמצאים בסוד הענינים, הסיפורים הללו אינם בגדר חידוש כלל. מעשים שבכל יום הם.

סיפור פלא ממש מספר יו"ר המכון:

"בחדש אלו שנת תשס"ג, עמדתי לפני הדפסת הספר הראשון 'תפארת יוסף' על התורה. ניגשתי לאחד מידידי, אברך שחלפו שבע שנים מנישואיו ועדיין לא זכה להיפקד בזרע של קיימא. סיפרתי לו שעומד אני לפני הדפסת הספר, ואף הודעתו לי כי בחודש מרחשון, ביומא דהילולא קדישא של רבינו, מתכונן אני לנסוע לציון קדשו בעיר הבירה ויען ולהעתיק תפילה לזכות התורמים.

הודעתי לו שאם ינדב סך קצוב למען הדפסת הספר, בטוח אני באלה ובזכות הבטחת רבינו שיזכה להיפקד בתאומים - בן ובת - עד לתקופת השנה!

הלה התנצל בפני על כי בהיותו אברך כולל אין בידו את הסכום האמור, והוא יאלץ להמתין.

אך כשעמדתי על ציון קדשו של רבינו, נכמרו רחמי על אותו ידיד מתייסר. נשאתי תפילה מעומק לבי וביקשתי בזכות רבינו שישפיע תאומים בן ובת עד ה'אירצייט' הבא.

כשחזרתי מווען ניגשתי לידידי וסיפרתי לו שעשיתי את שלי.

"כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם..."

ספרו המופלא והמפורסם של שד התורה ונאון והנאונים הגה"ק רבי יוסף ענג'ל זי"ע א **לקח טוב**

אוצר נפלא של טו"ב כללים וסוגיות בש"ס חידושים ופירושים בנאותות ובעמקות יצא לאור במהדורה חדשה ומאידת עינים ובתוספת אלפי ציונים ומקורות, כותרות ומפתחות על ידי מכון 'אוהבי תורה' לחמשך ספקל חייו של רבינו וקיום צוואתו ומשאלתו הטהרה

ספר רבינו יוזנים בעולם התורה - מדרושים סנסיון חקר, מטרות נפלאות ומאירות עינים, סברות מחדשות והשוואות ספריות, נבקיאות מסדילה ואונות סולאה אשר בכל וירושלים וכל התורה שגורים על פני. אחד ספריו המפורסמים ביותר הוא הספר 'לקח טוב' שחיברו בעיריות, אשר סדר עם צארו לאור עולם זכה לפרסום גדול ולמדי 'הירידה' שכתבו והסמכות. וירושלים העולמית ומעמדות הנפלאות והפרסום בכל אספים, עד שכל דבריו נחשבים על כפיים, וכל החכמים ובעלי הדריסין סא תנן עשה דנן, פלפלו והעניקו חקר בדבריו בספר זה.

בספר זה קיבל הסמכות מצדקו ונאון דודו, מה שלא נרג כן בשאר ספריו. נאון עולם הכינוי בדברים והפגלת גידו, סן הספר ומסובו גנדו, ולספרו הרים ומסובו מלעים בפלפול חייבא - בנה וסודר בפלפולא דאורייתא, ודבריו 'מארים' בחריפות וביקיות גדול ונפלא ונעונו טעם בלשון זרב, והסא לתעלת גם לסופלו החרו, ויוענעו בו כל הנוני - להשתעשע בצנות פלפולו המטוהרות ולטייל בן התורה והחכמה אשר נענן.

בשער הספר כתב רבינו שמתוך ונענו "על עינים כללים ושרשים בש"ס, ובהדגשתו הרוב" "ענינים כללים בחלכה ישא מדברותיו, ועל רחבי התלמוד שניות השם יתברך נע נפועו סמולותיו, וזכר ענין לספק ספקות שרשיות בחורה, ולחירות מקור לונה כפנות הש"ס בכל". וזו היאו חסמיו בכבר לסדרות הגדולה ולדרכו הייחודיים: לנאון בדברי הרל יוד ונהא לצנדות המסניות המבדורות בכרי מדרשות ולפשוט את המסקות העולים בקר.

להצאת ספריו שד התורה הגה"ק רבי יוסף ענג'ל זי"ע א
Tel: 845-216-8677
בארץ ישראל: 03-510-4720
E-mail: ohaveitorahengel@gmail.com

ניתן להשיג את ספרי המכון בחנויות הספרים המובחרות או בהזמנה טלפונית: 03-510-4720 (הזעה מיוחדת לשיבות ומסדות הטהרה ולקניות מרוכזות)

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאות:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו זי"ע סמוך להסתלקותו, באזני חתנו הגה"צ רבי יצחק מנחם מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
טל: 03-510-4720 | דוא"ל: ot5104720@gmail.com